

"חפירות הצלה" בגדה – למתנחלים בלבד

ניתוח ההיקף, המטרות והיעוד של החפירות הארכיאולוגיות בשטחי C בגדה המערבית
בין השנים 2007-2014

הקדמה

רוב החפירות הארכיאולוגיות בעולם נעשות לצורך עבודות פיתוח ובנייה. גם בישראל, חובה לבצע "חפירת הצלה" לצורך תיעוד אחרון של אתרי העתיקות לפני הריסתם במהלך עבודות הבנייה. בגדה המערבית 6,000 אתרי עתיקות מוכרזים, וכמעט כל עבודות הפיתוח או הבנייה שנעשות שם, מחייבות חפירת הצלה.

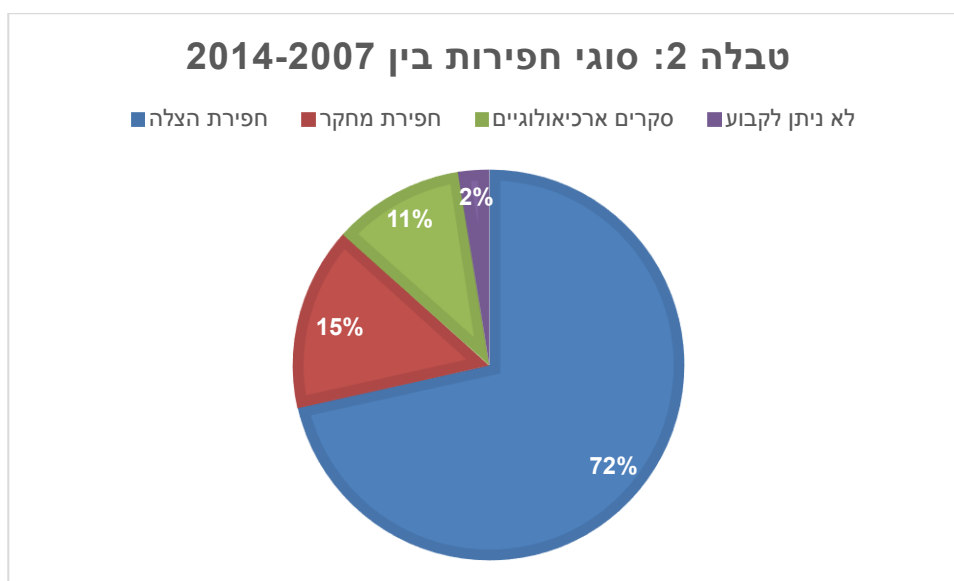
במסמך זה ננתח את החפירות הארכיאולוגיות שביצע קמ"ט ארכיאולוגיה בגדה המערבית בין השנים 2007 ל-2014. ניתוח זה מצביע על הקשר ההדוק בין החפירות הארכיאולוגיות למפעל ההתנחלויות, וכן על האופן שבו מממשת הארכיאולוגיה מטרות אידיאולוגיות. אולם, חשיבותו המרכזית הינה ביכולתו לספק נתונים ברורים לגבי מפת הבנייה והפיתוח בגדה המערבית. הוא מלמד כיצד המנהל האזרחי מחלק את משאביו בין האוכלוסייה הפלסטינית – שרווחתה נתונה לאחריותו – לבין ההתנחלויות, שנוספו לתחום אחריותו מאוחר יותר.

טבלה 1: מטרות החפירות שהתקיימו בגדה המערבית בין 2007-2014

שנה	גדר	בנייה בהתנחלויות	בנייה בכפרים פלסטיניים	בנייה מחוץ ליישובים	מחקר	תיירות	סקר	לא ניתן לקבוע	סה"כ
2007	1	2	2	1	0	1	0	0	7
2008	3	3	1	2	6	3	2	0	20
2009	1	4	1	1	6	9	3	0	25
2010	0	2	0	3	3	4	5	0	17
2011	2	7	4	0	2	4	3	0	22
2012	1	8	2	1	3	3	3	2	23
2013	0	14	1	4	4	9	1	0	33
2014	0	10	1	0	1	3	1	2	18
סה"כ	8	50	12	12	25	36	18	4	165

הנתונים¹

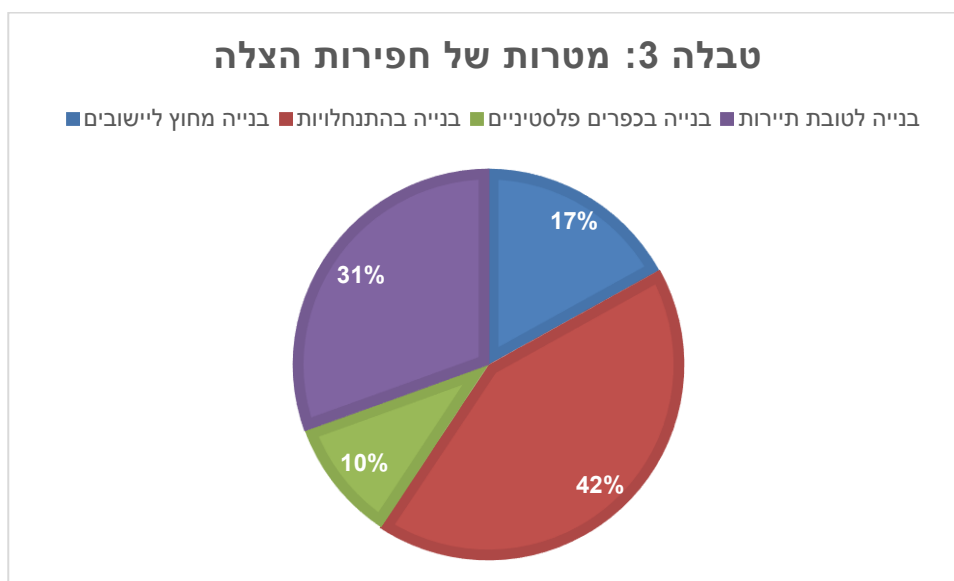
בין השנים 2007 ל-2014 אושרו בגדה המערבית 165 בקשות לקבלת רישיון לחפירה ארכיאולוגית (טבלה 1). מתוכן, 118 בקשות (המהוות 72% מכלל הבקשות) הוגשו לצורך חפירות הצלה. 25 בקשות (15% מכלל הבקשות) הוגשו לצורך חפירות מחקר. 18 בקשות (11% מהבקשות) הוגשו לצורך קיום סקרים ארכיאולוגיים, הבודקים אילו שרידים ארכיאולוגיים ניתן למצוא בתא שטח מסוים, ללא ביצוע חפירה. מתוך הנתונים שהועברו לידי 'עמק שווה', ב-4 מקרים (2% מהבקשות) לא הצלחנו לקבוע מהי המטרה שלשמה הוגשה הבקשה (טבלה 2).

חפירות הצלה: הצגת נתונים

מתוך 118 בקשות לקבלת רישיון לצורך ביצוע חפירות הצלה, 50 בקשות (המהוות 42% מכלל חפירות ההצלה) הוגשו לצורך הכשרת בנייה או עבודת פיתוח בהתנחלויות. 36 בקשות (31% מכלל חפירות ההצלה) הוגשו לצורך פיתוח אתרים ארכיאולוגיים כאתרי תיירות. 20 בקשות (כ-17% מכלל הבקשות)

הוגשו לצורך עבודות מחוץ ליישובים, כגון בניית גדר ההפרדה ושיפור תשתיות, שברובן מיועדות לקידום צרכי ההתנחלויות גם כן. 12 בקשות (10% מכלל הבקשות) הוגשו לצורך עבודות שנערכו ביישובים פלסטיניים (טבלה 3).

ניתוח נתונים

נתונים אלה מצביעים על הפער הניכר בין עבודות בנייה ופיתוח בעבור המתנחלים, לבין עבודות פיתוח ביישובים הפלסטיניים בגדה המערבית. מתוך 118 חפירות, 106 נעשו לטובת המתנחלים, רק 12 לטובת הפלסטיניים. בשל קרבתם של אתרי עתיקות רבים ליישובים הפלסטיניים, נדרשת חפירת הצלה בכל עבודת פיתוח – בין שמדובר בסלילת כביש, בניית תוספת למבנה קיים או הרחבת היישוב. לאור זאת, הנתון המצביע על 12 חפירות הצלה שנעשו במהלך שבע שנים, מבהיר כי בכל שנה התבצעו מעט פחות משתי חפירות לצורך הרחבת הבנייה ביישובים הפלסטיניים או לצורך שיפור תשתיותיהם.

גם אם נתונים אלה אינם מלמדים על כל עבודות הבנייה שנעשו ביישובים פלסטיניים או בהתנחלויות, הם ללא ספק ממחישים כיצד המנהל האזרחי בוחר לנהל את המשאבים הנתונים בידיו – בין אם כלכליים ובין אם קשורים בעתודות קרקע - ולטובת אילו אוכלוסיות. נתון זה מתחדד לאור העובדה שהבקשות

עמק שווה

عمق شبيه

Emek Shaveh

(חל"צ | ש"ל | ג' | CPB)

שהוגשו לצורך פיתוח תיירותי באתרים ארכיאולוגיים ולצורך מחקר אקדמי, אף הן לא נעשו ביוזמת האוכלוסייה הפלסטינית ולא שירתו את האינטרסים שלה, אלא את האינטרסים של גופים ישראליים או בינלאומיים, אשר במקרים רבים מעוניינים להשתמש בארכיאולוגיה להוכחת התוקף ההיסטורי של סיפורי התנ"ך והברית החדשהⁱⁱ.

סיכום

העובדה כי 90% מכלל הבקשות (106 מתוך 118) שהוגשו בין השנים 2007-2014 לביצוע חפירה ארכיאולוגית שירתו את המתנחלים ואת מדינת ישראל, מובילה לכמה מסקנות עיקריות:

1. בעוד שבציבור מקובלת ההנחה שחפירות נעשות בעיקר לצורכי מחקר, הרי שרובן הגדול מתבצעות לצרכי בנייה ופיתוח. לכן, יש להתייחס לרוב החפירות כחלק מעבודות תשתית או בנייה. הנתונים מראים שעיקר עבודות התשתית שלפניהן מבוצעות חפירות הצלה, נעשות כדי לחזק את ההתנחלויות.
2. המנהל האזרחי כמעט ואינו משפר תשתיות או מאפשר בנייה פלסטינית בגדה המערבית, למרות שהוקם במיוחד כדי לשמש כחליף הריבון בגדה המערבית ולדאוג לצרכיה של האוכלוסייה הפלסטינית.
3. ניתוח הנתונים על החפירות הארכיאולוגיות שהתקיימו בגדה בין 2007-2014 משמש לא רק כאמצעי להבנת האידיאולוגיות המניעות את תנועת ההתנחלות, אלא כיצד המדינה מקצה משאבים שונים הנתונים בשליטתה באופן לא שוויוני.

© אוגוסט 2017

ⁱמידע זה הגיע לידי 'עמק שווה' מקמ"ט ארכיאולוגיה בעקבות בקשת חופש המידע. את החלוקה למטרות החפירה ניתחנו על סמך מיקום האתרים, על בסיס מידע שהגיע מקמ"ט ארכיאולוגיה, וכן מידע על חפירות שונות שפורסם בתקשורת.

ⁱⁱכפי שניתן ללמוד מאתר האינטרנט של [Associates for Biblical Research \(ABR\)](http://Associates for Biblical Research (ABR)), הארגון הבינלאומי היחיד שחפר בשנים אלו בגדה המערבית.